

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РЕАЛІЗАЦІЙ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ООН

Бучин М. А.,

доктор політичних наук,

професор кафедри політології та міжнародних відносин

Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: 0000-0001-9087-5123

e-mail: buchyn@ukr.net

Данчук Г. Д.,

студентка кафедри політології та міжнародних відносин

Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: 0000-0003-4827-5663

e-mail: galinad130102@gmail.com

У статті досліджено актуальну проблематику – гендерну рівність загалом, та у сфері політики, зокрема, як складову Цілей сталого розвитку ООН. У рамках функціонального та неоінституційного підходів досягнуто мети роботи – здійснено комплексний аналіз принципу гендерної рівності у політиці крізь призму Цілей сталого розвитку ООН. Використовуючи загальнонаукові, логічні та емпіричні методи дослідження, розв'язано такі завдання: проаналізовано Цілі сталого розвитку ООН та їхній вплив на рівень демократії; досліджено взаємозв'язок між гендерною рівністю та Цілями сталого розвитку ООН; розкрито особливості та механізми гарантування гендерної рівності у політичній сфері та їхній вплив на реалізацію Цілей сталого розвитку ООН; з'ясовано у рамках Цілей сталого розвитку ООН стан і перспективи дотримання гендерної рівності.

Стаття характеризується науковою новизною, оскільки в ній вперше було комплексно досліджено гендерну рівність у структурі Цілей сталого розвитку ООН, особливості та проблеми її реалізації у світі. Результати статті мають практичне значення та можуть використовуватись у навчанні для викладання таких дисциплін, як міжнародні відносини, політологія, глобалізація, соціологія, правознавство, міжнародне право тощо. Крім того, результати дослідження можуть стати корисними для вдосконалення гендерного законодавства та ініціатив, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку ООН в Україні, зокрема цілей, пов'язаних із гендерною рівністю.

Ключові слова: гендерна рівність, сталий розвиток, ООН, Цілі сталого розвитку, Україна.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що після двох світових воєн проблема гармонійного розвитку суспільства стала як ніколи актуальною. Відтак було розроблено концепцію сталого розвитку, яка передбачає задоволення потреб людства без завдання шкоди природі та гарантування здатності майбутніх поколінь задовольнити їх власні потреби. Серед іншого, сталий розвиток передбачає дотримання принципу рівності, зокрема і гендерної. Сьогодні гендерна рівність є загальноприйнятою міжнародною нормою, а її закріплення є важливим у контексті забезпечення базових прав людини, а також збалансованого розвитку демократії. Зважаючи на це, дослідження проблеми гендерної рівності є вкрай важливим та актуальним в контексті вивчення Цілей сталого розвитку ООН. Це зумовило наш вибір згаданої проблематики для проведення комплексного дослідження.

Окремі аспекти гендерної рівності як однієї із Цілей сталого розвитку ООН розглядали такі зарубіжні та вітчизняні дослідники, як С. Біблер, К. Вага, Б. Вальд, В. Жукова, В. Мохан, А. Пірлік, К. Райан, О. Редчиць та ін. Проте часто ці аспекти проблематики вивчалися окремо. Крім того, зважаючи на той факт, що Цілі сталого розвитку ще перебувають у процесі реалізації, виникає необхідність з'ясування рівня та перспектив досягнення гендерної рівності як однієї із Цілей сталого розвитку ООН.

Мета публікації – здійснити дослідження гендерної рівності у політичній сфері як однієї із складових реалізації Цілей сталого розвитку ООН.

Вперше про сталий розвиток заговорили учасники Римського клубу в 1972 р., опублікувавши доповідь «Межі зростання». Вони виявили, що внаслідок стрімкого збільшення чисельності населення, зростання обсягів виробництва та зменшення ресурсів впродовж наступного століття людство досягне незворотної межі зростання, що матиме надзвичайно серйозні негативні наслідки. Було висунуто тезу про можливість змінити ці тенденції та досягнути стану «сталого розвитку» (The Limits, 1972). У 1987 р. опублікована доповідь Г. Брундтланд «Наше спільне майбутнє» стала основою сучасної концепції сталого розвитку, яка полягає в раціональному використанні ресурсів, щоб задовольнити всі базові потреби людства та надати таку можливість наступним поколінням (Вальд, 2021).

На початку XXI ст. країни-учасниці ООН зобов'язалися покінчити з бідністю, голодом і хворобами, а також сприяти гендерній рівності та сталому розвитку. Як результат, з'явилися Цілі розвитку тисячоліття – документ, затверджений у вересні 2000 р. Метою став намір скоротити бідність та покращити життя людей у всьому світі до 2015 року (Cresantus, 2013). Згодом ООН розробила новий набір глобальних цілей, відомих як Цілі сталого розвитку, які були прийняті у 2015 р. та мають бути досягнуті до 2030 р. (Вальд, 2021).

Цей проєкт є більш масштабним, позаяк було затверджено 17 нових цілей та 169 завдань для збалансованого розвитку суспільства. Цілі сталого розвитку ґрунтуються на прогресі, досягнутому за 15 років реалізації Цілей розвитку тисячоліття, але зосереджуються на нових викликах, що виникли впродовж цього часу. Крім того, Цілі сталого розвитку є більш комплексними, відображаючи зростаючий взаємозв'язок між соціальними, економічними та екологічними проблемами (The Sustainable, 2022).

Цілі сталого розвитку включають такі: 1) подолання бідності; 2) подолання голоду; 3) міцне здоров'я і благополуччя; 4) якісна освіта; 5) гендерна рівність; 6) чиста вода та належні санітарні умови; 7) доступна та чиста енергія; 8) гідна праця та економічне зростання; 9) промисловість, інновації та інфраструктура; 10) скорочення нерівності; 11) сталий розвиток міст та громад; 12) відповідальне споживання та виробництво; 13) пом'якшення наслідків зміни клімату; 14) збереження морських ресурсів; 15) захист та відновлення екосистем суші; 16) мир, справедливість та сильні інститути; 17) партнерство заради сталого розвитку (Цілі, 2017).

Однозначною перевагою впровадження Цілей сталого розвитку є те, що вони сприяють збалансованому, стійкому економічному розвитку та підтримують економічну стійкість на міжнародному рівні. Крім того, вони спрямовані на вирішення нагальних проблем, які не може вирішити жодна країна самостійно, а отже вони сприяють міжнародній співпраці, що, в свою чергу, сприяє міжнародній стабільності та зменшенню конфліктів. Всі Цілі сталого розвитку мають довгострокову перспективу, тому їх результат не може бути швидким. Проте вони мають потенціал змінити світ на кращий, забезпечуючи більш справедливий, стійкий та збалансований розвиток.

Проте, варто зазначити, що на думку деяких дослідників, Цілі сталого розвитку є необґрунтованими та неефективними. Зокрема, видання The Economist розкритикували Цілі сталого розвитку, назвавши їх надто хаотичними та затратними. Цілі сталого розвитку часто критикують за відсутність конкретності та єдиного центру, що міг би відповідати за їхню реалізацію (Вальд, 2021). Деякі з Цілей сталого розвитку є доволі амбітними та потребують багато ресурсів і часу для їх досягнення, що може бути особливо важко для країн, що розвиваються. Крім того, досягнення всіх Цілей сталого розвитку потребує залучення всіх країн світу (їх урядів, приватного сектору, громадянського суспільства) а також міжнародних організацій. Негативним є й те, що немає дієвих механізмів притягнення країн до відповідальності за невиконання Цілей сталого розвитку, тому вони ґрунтуються тільки на добрій волі країн-учасниць ООН.

Однією з найбільших проблем Цілей сталого розвитку є те, що вони є іноді суперечливими: наприклад, спроби збільшити економічне зростання можуть мати негативний вплив на природу, тоді як зусилля щодо захисту природи можуть мати негативні економічні наслідки. І навпаки, деякі Цілі сталого розвитку перетинаються: наприклад, такі, як подолання бідності та економічне зростання (Вальд, 2021).

Принцип гендерної рівності передбачає надання рівних можливостей і гарантій дотримання прав людини незалежно від її статі. Гендерна рівність є не лише фундаментальним правом людини, але й необхідною основою для мирного, процвітаючого та сталого світу. Гендерна рівність являє собою одну з ключових Цілей сталого розвитку. Ціль 5 зосереджується на забезпеченні рівності між жінками та чоловіками на різних рівнях життя, таких як здоров'я, освіта, зайнятість, політична участь та ін. Варто зауважити, що ООН вважає ціль ключовим засобом досягнення всіх інших цілей (Пірлік, 2011).

Для досягнення цієї цілі, ООН зосередилася на виконанні 9 основних завдань: 1) викоринити всі форми статевої дискримінації; 2) припинити насильство щодо жінок у всіх сферах (включає боротьбу з торгівлею людьми, сексуальною чи іншими видами експлуатації); 3) боротьбу зі

шкідливими практиками щодо дівчат, зокрема ранніми та примусовими шлюбами, жіночим обрізанням тощо; 4) визнання складної неоплачуваної домашньої роботи, яку виконують жінки, а також підтримку спільної відповідальності в сім'ї та господарстві; 5) забезпечення участі жінок та надання їм рівних можливостей для керівництва на всіх рівнях прийняття рішень в політичному, економічному та громадському житті; 6) забезпечення універсального доступу до сексуального та репродуктивного здоров'я; 7) проведення реформ з метою забезпечення жінкам рівних прав на економічні ресурси, а також доступу до власності; 8) підтримка технологічного та економічного розвитку представниць жіночої статі та забезпечення гідних умов для доступу до фінансів, маркетингу та інших послуг; 9) гарантування доступу до освіти за доступною ціною (Goal, 2022).

Гендерна рівність і сталий розвиток є тісно пов'язаними. Гендерна рівність допомагає зменшити бідність, оскільки жінки і дівчата часто належать до найбільш уразливих суспільних груп. Крім того, вони часто страждають від відсутності доступу до освіти та охорони здоров'я тощо, особливо в країнах третього світу. І вирішення цих проблем має важливе значення для досягнення сталого розвитку. Одним із ключових аспектів просування гендерної рівності і сталого розвитку є забезпечення рівного доступу жінок і дівчат до освіти та охорони здоров'я. Зокрема, забезпечення доступу жінок до освіти та надання їм можливості подальшого працевлаштування має позитивний вплив на економіку, позаяк збільшує кількість кваліфікованих працівників, а отже підвищує конкурентність. Важливим аспектом просування гендерної рівності і сталого розвитку є розширення можливостей жінок брати участь у прийнятті рішень на всіх рівнях, що допомагає забезпечити відповідність політики і програм потребам та інтересам усіх членів суспільства, а також сприяти досягненню більш стійких і справедливих результатів (Вага, Жукова, 2021).

Гендерна рівність в політиці та Цілі сталого розвитку тісно взаємопов'язані, оскільки сталий розвиток не може бути досягнутий без рівної участі жінок та чоловіків у прийнятті рішень. Ціль 5 проголошує необхідність забезпечення рівних можливостей та доступу до ресурсів для жінок у всіх сферах, включаючи політичну. Інакше це призводить до нерівномірного розподілу ресурсів та зменшення ефективності державного управління. Відтак забезпечення рівної участі жінок та чоловіків у політичному житті може допомогти забезпечити більш ефективне та представницьке управління, що зробить політичні рішення більш збалансованими та спрямованими на досягнення Цілей сталого розвитку, сприятиме активному та сталому розвитку держави, буде передумовою збалансованого розвитку суспільства та процвітання бізнесу. Жінки становлять половину населення світу, тому неможливо приймати збалансовані рішення без участі жінок у політичному процесі (Біблер, Мохан, Райан, 2014).

Важливим досягненням багатьох країн світу стає все більша залученість жінок у політичну сферу. І хоча сьогодні жінки обіймають більше державних посад, ніж коли-небудь до цього, все ще існує дисбаланс у співвідношенні представництва обох статей у виборних органах влади багатьох країн. Крім того, проблема представництва жінок у органах влади залишається дуже гострою у традиційно мусульманських країнах Близького Сходу та кількох інших регіонах. Зокрема, до складу парламентів Азербайджану, Вірменії, Брунею Даруссаламу, Папуа-Нової Гвінеї, Саудівської Аравії, Таїланду, Вануату, В'єтнаму та Ємену входять тільки чоловіки (Скільки, 2020; Участь, 2021).

Одним зі способів досягнення гендерної рівності в політиці є встановлення механізмів, що забезпечують рівний доступ до представництва жінок та чоловіків у різних органах влади. Одним з механізмів є квоти, які передбачають визначення необхідної частки жінок у виборчому процесі, надання спеціальних пільг та заохочень у випадку їхнього дотримання тощо. Вони можуть бути як законодавчими, так і добровільними. В останньому випадку їх встановлюють політичні партії. Найкращою вважається гендерно нейтральна квота, згідно з якою кожна зі статей може мати щонайменше 40%, але не більше 60% у виборчому списку (Редчиць, 2021). Квоти є законодавчо закріпленими у багатьох країнах: Італія, Австрія, Бельгія, Греція, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Литва, Нідерланди, Португалія, Польща, Німеччина, Румунія, Угорщина, Франція, Словаччина, Словенія, Швеція, Швейцарія, Хорватія, Чехія, Коста-Ріка, Ірак, Болівія, Руанда, Мексика, Нікарагуа, ПАР та ін. (Gender, 2023). Часто за порушення таких квот використовують санкції, а в разі дотримання – додаткові пільги.

Іншим механізмом, що гарантує забезпечення гендерної рівності, є її закріплення у нормативно-правових актах. Ще одним інструментом є моніторинг стану дотримання гендерної рівності. Однією з міжнародних організацій, що займається дослідженням питання гендерної рівності у політичній сфері, є Міжпарламентський союз. Організація не тільки проводить численні дослідження, а й здійснює активну діяльність для забезпечення гендерної рівності у політиці; заохочує впровадження країнами гендерних квот; організовує двічі на рік Форум-жінок парламентаріїв, Бюро жінок-парламентаріїв та Зустріч жінок-спікерів парламенту (Gender-equal, 2023).

Впливовою організацією, яка досліджує проблему гендерної рівності, є IFES. Вона співпрацює більш ніж зі 145 країнами світу, в тому числі й з Україною. Організація, головною метою якої

є забезпечення права на вільні та чесні вибори, спонукає жінок брати участь у політичній сфері. Вона співпрацює з великою кількістю держав, особливо з тими, де гендерна рівність тільки впроваджується (Гендерна, 2019).

Якщо говорити про тенденції реалізації Цілі 5 станом на 2022 р., то залишається багато викликів та проблем, які потрібно вирішити. Значною мірою вони зумовлені і пандемією COVID-19. Як зазначає ООН, за період 2007-2021 років тільки 57% жінок можуть самостійно приймати обґрунтовані рішення щодо свого здоров'я, зокрема й репродуктивного. Крім того, насильство щодо жінок і дівчат спостерігається в усіх країнах і зачіпає жінок різного віку. Зазначається, що 25% жінок віком від 15 років, що становить близько 641 мільйона осіб, ставали жертвою насилля з боку свого партнера хоча б раз в житті. Крім того, уряди багатьох країн повідомили про загострення проблеми домашнього насилля продовж 2019–2020 років, що також було відзначено деякими міжнародними організаціями, ООН та Європейським Парламентом зокрема. За даними дослідження, проведеного в 2021 р., у 13 країнах, 45% жінок повідомили, що вони самі або знайомі їм жінки зазнавали насилля під час пандемії. Негативним аспектом дослідження цієї проблеми є відсутність даних про насилля щодо представниць жіночої статі старше 50 років. Хоча обмежені дані за 2000–2018 роки показали, що від 4 до 7 відсотків жінок цієї вікової групи зазнавали фізичного та сексуального насильства. Також ООН зазначає, що соціальні та економічні наслідки пандемії COVID-19 негативно вплинули на проблему гендерної рівності: у 2019 році жінки становили всього 39% від загальної кількості робочих місць, а у 2020 внаслідок пандемії 45% представниць жіночої статі втратили своє робоче місце, що є доволі суттєвою цифрою (The Sustainable, 2022).

Підсумовуючи, варто відзначити, що гендерна рівність займає одну із ключових позицій у сфері інтересів ООН та є однією із Цілей сталого розвитку, які визначають основні напрямки розвитку людської цивілізації у найближчому майбутньому. Завдяки мобілізації ресурсів міжнародної спільноти в останні десятиліття людству вдалося досягнути суттєвого прогресу щодо впровадження гендерної рівності у світі. Проте доволі багато проблем щодо забезпечення рівності жінок і чоловіків (значною мірою – у політичній сфері) ще залишаються невирішеними, що певною мірою зумовлено і пандемією коронавірусу, яка посилила негативні тенденції у контексті гендерної рівності.

Зважаючи на той факт, що проблема гендерної рівності є доволі актуальною і для нашої держави, перспективним напрямком наших подальших досліджень вбачається аналіз особливостей та перспектив реалізації гендерної рівності як однієї із Цілей сталого розвитку ООН в Україні.

Buchyn M., Danchuk H. Gender equality in the political sphere as one of the components of implementation of the UN Sustainable Development Goals

The article examines the topical issue of gender equality in general, and in the field of politics, in particular, as a component of the United Nations Sustainable Development Goals. Within the framework of functional and neo-institutional approaches, the goal of the work was achieved – a comprehensive analysis of the principle of gender equality in politics through the lens of the United Nations Sustainable Development Goals was carried out. Using general scientific, logical and empirical research methods, the following tasks were solved: the Sustainable Development Goals and their impact on the level of democracy were analysed; the relationship between gender equality and the United Nations Sustainable Development Goals was investigated; features and mechanisms of guaranteeing gender equality in the political sphere and their impact on the implementation of the United Nations Sustainable Development Goals are revealed; the state and prospects of observing gender equality were clarified within the framework of the United Nations Sustainable Development Goals.

The article is characterized by scientific novelty, as it was the first time that gender equality in the structure of the United Nations Sustainable Development Goals, features and problems of its implementation were comprehensively investigated in the world. The results of the article are of practical importance and can be used in education for teaching such disciplines as international relations, political science, globalization, sociology, jurisprudence, international law, etc. In addition, the results of the study can be useful for improving gender legislation and initiatives aimed at achieving the United Nations Sustainable Development Goals in Ukraine, in particular, goals related to gender equality.

Key words: gender equality, Sustainable Development, UN, Sustainable Development Goals, Ukraine.

Література:

1. Біблер С., Мохан В., Райан К. Гендерна рівність та органи адміністрування виборів: Посібник кращих практик. Київ : АК Group, 2014. 92 с.
2. Вага К., Жукова В. Гендерна рівність як чинник забезпечення сталого розвитку. *Права людини – пріоритет сучасної держави* : зб. матеріалів Всеукр. науково-практ. конф. Одеса, 2021. С. 236–240.
3. Вальд Б. Сталий розвиток: що це, чому це важливо та до чого тут Україна. *Український капітал*. 2021. URL: <https://ucap.io/stalyj-rozvytok-shho-cze-chomu-cze-vazhlyvo-ta-do-chogo-tut-ukrayina/>.
4. Гендерна рівність. *IFES Ukraine*. URL: <https://ifesukraine.org/what-we-do/genderna-rivnist/>
5. Пірлік А. Поліпшення становища жінок в системі Організації Об'єднаних Націй. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. № 98. С. 115–118.
6. Редчиць О. Міжнародний досвід забезпечення гендерної рівності у виборчих процесах. *International scientific conference*, Рига, 2021. С. 17–22.
7. Скільки депутатів-жінок у парламентах світу. *Слово і Діло*. 2020. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/02/12/infografika/polityka/skilky-deputativ-zhinok-parlamentax-svitu>
8. Участь жінок у формуванні глобального порядку денного. *Державна судова адміністрація України*. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/gender/tybjkljjj>
9. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. Київ : М-во екон. розвитку і торгівлі України, 2017. 174 с.
10. Cresantun Nombo Biamba. Implementing the Millennium Development Goals 2000-2015: Has Education Made a Difference? *Simple search*. URL: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:666098/FULLTEXT01.pdf>
11. Gender quota database. *International IDEA*. URL: <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas/country-overview>
12. Gender-equal IPU. *Inter-Parliamentary Union*. URL: <https://www.ipu.org/about-ipu/gender-equal-ipu>
13. Goal 5: Achieve gender equality and empower all women and girls. *Sustainable development GOALS*. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>.
14. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Sustainable Development GOALS: knowledge platform. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>.
15. The Limits to growth; a report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind. New York : Universe Books, 1972.
16. The Sustainable Development Goals Report. *United Nations*, 2022. 64 p. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>.

References:

1. Bibler, C., Mokhan, V., Raian, K. (2014). *Henderna rivnist ta orhany administruvannia vyboriv: Posibnyk krashchykh praktyk [Gender Equality and Electoral Administration Bodies: A Guide to Best Practices]*. Kyiv : AK Group, 92 s. [in Ukrainian]
2. Vaha, K., Zhukova, V. (2021). *Henderna rivnist yak chynnyk zabezpechennia staloho rozvytku [Gender equality as a factor in ensuring sustainable development]*. *Prava liudyny – priorytet suchasnoi derzhavy* : zb. materialiv Vseukr. naukovo-prakt. konf. Odessa, S. 236–240. [in Ukrainian]
3. Vald, B. (2021). *Stalyi rozvytok: shcho tse, chomu tse vazhlyvo ta do choho tut Ukraina [Sustainable development: what it is, why it is important and what Ukraine is doing here]*. *Ukrainskyi kapital*. Retrieved from: <https://ucap.io/stalyj-rozvytok-shho-cze-chomu-cze-vazhlyvo-ta-do-chogo-tut-ukrayina/> [in Ukrainian]
4. *Henderna rivnist [Gender equality]*. (2019). *IFES Ukraine*. Retrieved from: <https://ifesukraine.org/what-we-do/genderna-rivnist/> [in Ukrainian]
5. Pirlik, A. (2012). *Polipshennia stanovishcha zhinok v systemi Orhanizatsii Obiednanykh Natsii [Improving the position of women in the United Nations system]*. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*. № 98. S. 115–118. [in Ukrainian]
6. Redchyt, O. (2021). *Mizhnarodnyi dosvid zabezpechennia hendernoii rivnosti u vyborchykh protsesakh [International experience of ensuring gender equality in electoral processes]*. *International scientific conference*, Ryha, S. 17–22. [in Ukrainian]
7. *Skilky deputativ-zhinok u parlamentakh svitu [How many women deputies are in the parliaments of the world]*. (2020). *Slovo i Dilo*. Retrieved from: <https://www.slovoidilo.ua/2020/02/12/infografika/polityka/skilky-deputativ-zhinok-parlamentax-svitu> [in Ukrainian]
8. *Uchast zhinok u formuvanni hlobalnoho poriadku dennoho [Women's participation in shaping the global agenda]* (2021). *Derzhavna sudova administratsiia Ukrainy*. Retrieved from: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/gender/gend_uchast [in Ukrainian]

9. Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina [Sustainable Development Goals: Ukraine]. (2017). Natsionalna dopovid 2017. Kyiv : M-vo ekon. rozvytku i torhivli Ukrainy, 174 s. [in Ukrainian]
10. Cresantus Nombo Biamba. Implementing the Millennium Development Goals 2000–2015: Has Education Made a Difference? (2013). *Simple search*. Retrieved from: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:666098/FULLTEXT01.pdf>
11. Gender quota database. (2023). *International IDEA*. Retrieved from: <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas/country-overview>
12. Gender-equal IPU. (2023). *Inter-Parliamentary Union*. Retrieved from: <https://www.ipu.org/about-ipu/gender-equal-ipu>
13. Goal 5: Achieve gender equality and empower all women and girls (2022). Sustainable development GOALS. Retrieved from: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>
14. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Sustainable Development GOALS: knowledge platform. Retrieved from: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>.
15. The Limits to growth; a report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind (1972). New York : Universe Books
16. The Sustainable Development Goals Report. (2022). *United Nations*. 64 p. Retrieved from: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>

Стаття надійшла до редакції 28.03.2023

Стаття рекомендована до друку 05.04.2023